

Knjiga sadrži radove iznesene na znanstvenom skupu "Antropologija glazbe u mediteranskim kulturama" koji je od 10. do 12. rujna 1992. u Veneciji organizirala i financirala tamošnja Zaklada Ugo e Olga Levi u suradnji s Talijanskim odborom Međunarodnog savjeta za tradicijsku glazbu (ICTM). Prvi dio knji-

ge raspravlja o antropološkom pristupu zvučnoj pojavi. Drugi dio je posvećen antropologiji mediteranskih glazbi. U predgovoru toj publikaciji urednica Tullia Magrini ističe tri teme navedenog znanstvenog skupa: 1) identitet i tematika antropološkog istraživanja i proučavanja zvuka (odnosno glazbe), 2) individualizacija Mediterana kao područja antropološkog glazbenog studija, 3) talijanska iskustva na tom polju istraživanja. Drugi dio knjige, dakle, zahvaća i drugu i treću temu održanog znanstvenog skupa.

Uredničin uvod zapravo je kritički osvrt na dosadašnji razvoj antropologije glazbe u svijetu, kao i osvrt na objavljene radove u toj knjizi. Svojim sadržajem i opsegom (str. 7–33) daleko nadilazi uobičajene uredničke komentare. Upozorava da je Mediteran slika neprekidnih razmjena i promjena tijekom svoje duge povijesti, ali da je on ujedno i područje na kojem zajedno žive glazbene kulture koje su znale sačuvati vlastiti identitet premda su se otvarale i interakciji s drugima.

Pod naslovom, za Bruna Nettla tipično slobodno oblikovanim, "Glazba antropologije i antropologija glazbe", autor je iznio poneke pobude za raspravljanje o naravi antropologije, kao i o načinu kojim se glavni antropološki pojmovi odražavaju u etnomuzikologiji.

"Prema još glazbenijoj antropologiji" naslov je referata Anthonyja Seegera, zapravo svojevrsnog glazbenoantropološkog naputka sudionicima znanstvenog skupa u Veneciji 1992. Uz prijedlog da nastoje najprije analizirati svoje vlastito doživljavanje jednog nedavnog glazbenog ili glazbenoplesnog događaja, Seeger daje svoj zgusnuti pregled razvoja antropologije glazbe. Tome dodaje i desetak pitanja u svezi s raspravljanjem o antropologiji glazbe na mediteranskom području. Na završetku izlaganja autor traži da ponovno razmislimo o našem glazbenom ili plesnom iskustvu iz sudjelovanja u glazbenom, odnosno plesnom događaju i da utvrdimo da li smo u stanju naći međusobni odnos između svojeg glazbenog (plesnog) iskustva i ostalih svojih stanovišta. Ako to nismo, traži da nastojimo shvatiti zašto je tome tako. Seeger je važnost pitanja *zašto* znakovito istaknuo i u naslovu svoje nedavno objavljene knjige *Why Suyá Sing: A Musical Anthropology of an Amazonian People*, Cambridge, Cambridge University press, 1987.

U raspravljanju o odnosima antropologije glazbe i povijesnih istraživanja sudjelovali su vrijednim zapažanjima etnomuzikolog Roberto Leydi i muzikolozi Franco Alberto Gallo, Iain Fenlon, Antonio Serravezza i François Lissarrague.

Drugi dio knjige započinje izlaganjem Johna Davisa o modelima Mediterana koji je u svojoj šesttisućgodišnjoj povijesti bio prije svega područje intenzivne interakcije. Zbog toga se Sredozemlje osim geografski određuje i sociološki. Rad Philipa Bohlmana "Ponovno otkrivanje Mediterana u židovskoj glazbi" rasprava je o onom "drugom" u evropskoj etnomuzikologiji. U radu "Pojam folkloru u građenju španjolskog nacionalizma" Joaquina Labajo Valdés pokazuje kako državnoj politici odgovaraju asimilatorske tendencije u folklornoj glazbi nasuprot analitičkim koje ističu lokalne i regionalne posebnosti. Tako na primjer glazbenici harmonizatori narodnih popijevaka zanemaruju regionalna obilježja napjeva, dok naprotiv antropolozi i lingvisti ističu lokalne posebnosti. Instrumentalna pratnja popijevaka može također pridonositi međusobnom približavanju i smanjivanju razlika u napjevima. Srodnost u folklornoj građi može se, onda, tumačiti kao "duhovna blizina" različitih pokrajina koja kao takva može podsticati nacionalno jedinstvo u jednoj državi.

Posebno je zanimljiv rad Marcella Sorce Kellera "Popularna glazba' kao odraz kulturnih dodira u području Mediterana" uz podnaslov "Prigoda za ponovno razmatranje postojeće definicije kulture". Pokazuje - između ostalog - kako u tom segmentu glazbene kulture i pored pojedinih međunarodno poznatih primjera postoji znatno veća zatvorenost u regionalne (kao i državne) granice nego što bi se to očekivalo. Tako su na primjer samo rijetke talijanske popijevke koje se izvode u Španjolskoj i Portugalu, dok se u Italiji ne čuju one iz Grčke i područja bivše Jugoslavije. Martin Stokes pod naslovom "Mediji, emigracija i identitet" raspravlja o položaju gudačkog glazbala *kemenče* (srodnika jadranske lirice) i glazbenika podrijetlom iz područja oko grada Trabzona (starogrčkog i bizantskog Trapezunta) na istočnoj turskoj obali Crnoga mora - koji žive u velegradu Istanbulu.

Poseban opširniji osvrt zavređuju radovi iz treće teme, radovi koji izlažu talijanska iskustva u primjenjivanju antropoloških pristupa u istraživanju (folklornih) glazbenih pojava. Ovdje ih samo naznačujemo. U radu "Analize (odnosa) između zvuka i čovjeka" uz refleksije o nekim talijanskim vokalnim glazbenim tradicijama, označene u podnaslovu, Tullia Magrini raspravlja o glazbenim izvedbama pojedinaca u horizontalnom smislu, gdje utvrđuje zamisao, njezinu individualnu razradu i realizaciju u određenom vremenu - kao i u vertikalnom pogledu gdje izvođači umanjuju vlastiti kreativni udio u izvedbi kako bi što vjernije prenosili naslijeđenu glazbenu tradiciju.

Placida Staro iznosi talijansko (a ujedno i vlastito osobno) iskustvo u istraživanju cjelokupnosti u plesnim događajima pod naslovom "Etnokoreologija i antropologija", vrlo sažeto i pregledno, uz popratne tabele, kinetograme i notne zapise. O likovnim prikazima glazbovanja piše Nico Staiti ("Vrijeme glazbe i vrijeme slika"), o vizualnoj antropologiji na primjeru filma "Su Concordu" 1989., o pučkim religioznim obredima u Velikom tjednu pred Uskrs na Sardiniji Renato Morelli, a o sučeljavanju između talijanskih etnomuzikologa Ernesta De Martino i Diega Carpitelle kao o prethodnom uobličavanju antropologije glazbe sredinom 20. stoljeća - Francesco Giannattanasio.

Jerko BEZIĆ

Goffredo Plastino, Lira, Uno strumento musicale tradizionale ca-labrese, Monteleone, Vibo Valentia 1994., 314 str. (Sagi, 2)

Opsežna monografija svestrano i temeljito prikazuje i obrađuje kordofono gudačko glazbalo srodno istočnojadranskoj, hrvatskoj liri (lijerici, lirici). Započinje opreznom kritičkom interpretacijom dokumenata i literature o podrijetlu tog glazbala, obradom a-

rapskih i bizantskih izvora, obradom podataka i likovnih prikaza srednjoeuropskih srodnih glazbala i pojavama lire u pojedinim mediteranskim zemljama. Na završetku raspravljanja o bizantskim izvorima autoru se omakla greška u geografskom označavanju kad je napisao da je lira bila gurnuta iz Bizanta prema europskim i slavenskim teritorijima (verso i territori europei e slavi, str. 28), kao da slavenski teritoriji nisu u Europi!

U tekstu o lijerici u bivšoj Jugoslaviji G. Plastinu (i R. Leydiju na koji se poziva) teško je prihvatljiva inače obrazložena teza Andrije Stojanovića da se lira mogla pojaviti na istočnim obalama Jadrana tek krajem 18. i početkom 19. stoljeća (u radu "Jadranska lira", *Narodna umjetnost*, 1966., 4). Navedeni talijanski etnomuzikolozi smatraju kako nedostatak podataka sam po sebi ne isključuje mogućnost da je neka pojava možda postojala, a ostala nezabilježena. S time u svezi želimo upozoriti da Plastino uz to piše kako i za kalabrijsku liru nedostaje podataka iz proteklih vremena (str. 34.) i kako je i u Kalabrijii - kao na otoku Hvaru - lira preuzela ulogu mješnica (str. 45., bilj. 27).

U nastavku Plastino potanje predstavlja liru u Kalabrijii, pokrajini na krajnjem jugu Apeninskog poluotoka. Uz precizan opis glazbala prikazuje načine izrađivanja, ugađanja,